

Raadsvoorstel

Agendapunt commissie:

Gegevens steller:

Naam: F. Pijnenburg
Telefoonnummer: +31628144820
Emailadres: femke.pijnenburg@valkenswaard.nl

Gegevens agendapunt:

Agenda punt:
Zaaknummer: 0000377577
Datumraadsvergadering: 29 januari 2026
Portefeuillehouder: B. Bots

Onderwerp:

Participatieverordening Valkenswaard 2026

1. Voorstel:

1. De Verordening op het Burgerinitiatief gemeente Valkenswaard 2020 in te trekken;
2. De Referendumverordening gemeente Valkenswaard 2008 in te trekken;
3. De huidige Inspraakverordening gemeente Valkenswaard 2006 in te trekken;
4. De Participatieverordening gemeente Valkenswaard 2026 vast te stellen.

2. Inleiding:

De nieuwe Wet Versterking wet Versterking participatie op decentraal niveau verplicht gemeenten om een participatieverordening vast te stellen. Deze gemeentelijke verordening legt allereerst kaders voor het proces van participatie vast. Daarnaast beschrijft deze de voorwaarden waaronder toepassing van het uitdaagrecht mogelijk is. Tijdens de beeldvormende avond van 18 september 2025 is uw raad geïnformeerd over de totstandkoming en inhoud van deze participatieverordening.

3. Beoogd effect:

Het voldoen aan de Wet versterking participatie op decentraal niveau en daarmee participatie binnen de gemeente Valkenswaard te stimuleren.

4. Argumenten:

1.1 De regels voor het indienen van een burgerinitiatief worden opgenomen in de nieuwe Participatieverordening gemeente Valkenswaard 2026 (verder: 'de Participatieverordening').

Deze verordening omvat nagenoeg hetgeen is opgenomen in de Verordening op het Burgerinitiatief gemeente Valkenswaard 2020. Tijdens en na de beeldvormende avond van 18 september 2025 zijn er vragen gesteld en zijn suggesties gedaan door diverse raadsleden van de verschillende fracties. Naar aanleiding hiervan is het artikel dat ziet op het burgerinitiatief aangepast en vooral uitgebreid (met artikel 8, lid 6 tot en met 10 en lid 13 en artikel 9), waardoor dit artikel de Verordening op het Burgerinitiatief 2020 bijna volledig overneemt. Onderdelen van voornoemde verordening zijn enkel weggelaten wanneer deze elders in de Participatieverordening al opgenomen zijn of omdat het anders niet in lijn is met de rest van de Participatieverordening.

2.1 Een referendum als participatievorm past niet bij het doel van participatie.

Het doel van participatie zoals de sturingsfilosofie formuleert luidt als volgt: *"Tot betere besluiten komen, door meerdere perspectieven in te brengen. Daarnaast helpt het om draagvlak te realiseren voor besluiten."* Er is een veelheid aan participatievormen te bedenken die bijdragen aan het bereiken van dit doel. Een referendum past hier niet bij. Met een referendum laat je inwoners een stem uitbrengen, maar je hoort verder niets over hun motivatie. Je brengt perspectieven hiermee niet duidelijk in kaart en kunt daarom geen duidelijke belangenafweging maken. Bovendien kunnen referenda met een niet-bindend karakter juist leiden tot frustratie, in plaats van draagvlak, wanneer een directe stem geen invloed blijkt te hebben. Daarbij kunnen referenda zorgen voor verdeeldheid binnen de gemeenschap, vooral bij gevoelige onderwerpen.

2.2 Participatie in de vorm van een referendum neemt veel kosten met zich mee en legt grote druk op de gemeentelijke organisatie.

Het organiseren van een referendum kost geld. Er moeten stemprocedures plaatsvinden, er moet veel communicatie over zijn en er moet toezicht worden geregeld. Naast dat dit geld kost, brengt dit ook een grote druk op de ambtelijke capaciteit met zich mee, waardoor mogelijk bestuurlijke opdrachten en reguliere werkzaamheden blijven liggen.

3.1 De regels voor inspraak worden opgenomen in de nieuwe Participatieverordening.

Door zowel de regels voor inspraak, als voor het burgerinitiatief en het uitdaagrecht op te nemen in de Participatieverordening staan alle juridische kaders voor alle soorten participatievormen op één (1) plek.

4.1 De Participatieverordening is gebaseerd op de modelverordening van de VNG en op participatieverordeningen van andere gemeenten.

Door onze participatieverordening allereerst te baseren op de modelverordening van de VNG zorgen we dat de Participatieverordening aan de wettelijk gestelde eisen voldoet.

Daarbij hebben we inspiratie en voorbeelden gehaald uit participatieverordeningen van andere gemeenten om onze participatieverordening zo goed en compleet mogelijk te maken.

4.2 Binnen de Participatieverordening is rekening gehouden met het bestaande beleid op participatie van de gemeente Valkenswaard, zoals de Sturingsfilosofie op Rolneming en Participatie.

De voorliggende Participatieverordening kan gezien worden als de juridische verankering van de Sturingsfilosofie op Rolneming en Participatie. Deze verordening is op 7 november 2024 door uw raad vastgesteld. Deze verordening creëert meer duidelijkheid en (juridische) urgentie voor de organisatie om de sturingsfilosofie zoals deze is vastgelegd na te leven.

Verder ondersteunt de Participatieverordening de visie-uitspraken uit de sturingsfilosofie.

Onder visie-uitspraak 2 licht de sturingsfilosofie bijvoorbeeld toe dat de gemeente per vraagstuk een passende rol wil pakken. De Participatieverordening helpt hierbij, doordat zij kaders stelt voor het toepassen van verschillende vormen van participatie. Ook ondersteunt de Participatieverordening bij het maken van bewuste en uitlegbare keuzes, zoals de sturingsfilosofie zegt onder visie-uitspraak 3, doordat de kaders voor keuzes nu vastliggen en hier ook naar verwezen kan worden.

Verder is bijvoorbeeld artikel 7 (toepassen overheidsparticipatie) (gedeeltelijk) een juridische uitwerking van visie-uitspraak 4: "Valkenswaard maakt initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners mogelijk die het algemeen belang dienen (zonder over te nemen)".

Ook zien we de uitwerking van de motie Sturingsfilosofie Participatie proces dd. 7-11-2024 terug in artikel 4, waarin het plan voor inwonersparticipatie is opgenomen.

Tot slot is het beleid op participatie in het kader van de Omgevingswet opgenomen in de participatieverordening.

4.3 De Participatieverordening beschrijft de voorwaarden waaronder toepassing van het uitdaagrecht mogelijk is.

Hoofdstuk 5 en artikel 10 van de Participatieverordening gaan in op het uitdaagrecht. Dit is het recht van inwoners en maatschappelijke partijen om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen. Het is wettelijk verplicht om dit recht en de voorwaarden van de toepassing ervan op te nemen in de Participatieverordening. Bovendien is het goed om hier duidelijke voorwaarden voor te beschrijven. Het overnemen van een gemeentelijke taak door een (groep) inwoner(s) of maatschappelijke partij moet wel resulteren in een beter of op zijn minst goedkoper resultaat van die uitvoering. Daarnaast beschrijft het hoofdstuk de kaders en uitgangspunten voor de te doorlopen procedure op het moment dat een beroep gedaan wordt op het uitdaagrecht. Dit creëert duidelijkheid voor alle betrokken partijen.

5. Kanttekeningen:

1.1. De Participatieverordening werkt niet per situatie uit welke vorm van participatie moet worden toegepast.

De Participatieverordening werkt verschillende participatievormen uit, te weten het uitdaagrecht, het burgerinitiatief en de mogelijkheid tot inspraak. Er zijn echter nog vele andere vormen van participatie, welke in deze verordening niet volledig zijn uitgewerkt.

De reden hiervoor is dat bij een uitputtende opsomming men altijd het risico loopt onvolledig te zijn. Dit zou er toe kunnen leiden dat een bepaalde vorm van participatie juridisch niet meer toepasbaar is. Dit wordt onwenselijk geacht. Bovendien is participatie maatwerk: Afhankelijk van het soort beleidstraject of project is er een bepaalde vorm en mate van participatie gewenst. Het is niet de bedoeling dat de Participatieverordening in de weg staat aan de meest passende manier van participatie.

Wel beschrijft deze verordening de kaders en processen die voor het toepassen van alle participatievormen gelden.

6. Financiën:

Er zijn geen financiële gevolgen voor het vaststellen van de participatieverordening.

7. Participatie:

Er is geen participatietraject doorlopen voor het opstellen van deze participatieverordening. Tijdens de beeldvormende avond van 18 september 2025 is hier kort aandacht aan besteed. Hieronder zal toegelicht worden, waarom deze keuze is gemaakt.

Om te beginnen gaat het om het juridisch vastleggen van het huidige beleid op participatie van de gemeente Valkenswaard.

In 2024 is er nog een uitgebreid traject doorlopen om de Sturingsfilosofie op Rolneming en Participatie van de gemeente Valkenswaard vast te stellen. Binnen de Participatieverordening is, zoals toegelicht onder argument 4.2, rekening gehouden met deze sturingsfilosofie.

Bovendien zijn de kaders en uitgangspunten uit de Participatieverordening in de eerste plaats veelal procedureel. De gemeentelijke organisatie kent haar eigen capaciteit en weet daardoor zelf wat haalbaar en werkbaar is binnen deze procedures. Het doel van participatie is om samen tot betere besluitvorming te komen, waar meer draagvlak voor is. Doordat de gemeentelijke organisatie nu eenmaal over een bepaalde capaciteit beschikt – en er vanuit gegaan kan worden dat deze optimaal benut wordt – kan er met een participatietraject dusdanig weinig invloed uitgeoefend worden op de besluitvorming, dat het niet bijdraagt aan het doel van zo'n participatietraject.

Daarnaast en tot slot gaat het om regels waar we als gemeente geen of nauwelijks beleidsvrijheid in hebben, doordat iets bijvoorbeeld wettelijk verplicht is. In deze gevallen kan er dan ook geen of nauwelijks invloed uitgeoefend worden op de besluitvorming en dient participatie haar doel dan ook niet.

8. Communicatie

Op de gemeentelijke website zorgen we voor up to date informatie over participatie, zodat inwoners weten hoe en waar zijn met hun ideeën terecht kunnen.

9.Vervolg

Om de participatieverordening in werking te laten treden dient deze openbaar gemaakt te worden via officiële bekendmakingen.nl.

Bijlage(n)

1. Raadsbesluit Participatieverordening Valkenswaard 2026
2. Participatieverordening gemeente Valkenswaard 2026